

2020-09-23

UJLEÅ

Datum
2020-09-22

Dnr
3556-2019

Sid
1 (5)

2020-09-23

Dnr. 02146-19

Anmälan mot Psykiatrin läns-gemensamt i Öjebyn inom Region Norrbotten för underlåtenhet att hjälpa en patient som vårdas med stöd av LPT att hämta ut en postförsändelse

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 13 maj 2019 framförde J.R. klagomål mot Psykiatrin läns-gemensamt i Öjebyn inom Region Norrbotten och en enhetschef där. Han uppgav i huvudsak följande:

Enhetschefen beslutade att han inte fick hämta ut en rekommenderad försändelse från utlämningsstället i Öjebyn som skulle hämtas ut senast den 16 maj. Han tilläts inte ens hämta ut det med medföljande personal eller genom att någon i personalen hämtade ut det som ombud för honom. Han ifrågasätter om det finns stöd i lag eller författning för ett sådant förfarande, han borde ha rätt att hämta ut rekommenderade försändelser även om han vårdas enligt LPT-lagen. Han har framfört klagomål till Patientnämnden om förhållandena på psykiatrin och som repressalie för det försvåras allt för honom, som nu genom att han inte fick hjälp med att hämta ut försändelsen.

Utredning

JO begärde att Region Norrbotten skulle yttra sig över det som J.R. hade framfört i sin anmälan.

I sitt yttrande anförde Regionstyrelsen i Region Norrbotten följande:

Bakgrund

En enhetschef vid läns-gemensam psykiatri i Öjebyn (nedan kallat kliniken) har blivit anmäld till justitieombudsmannen (JO) för att ha nekat en patient att hämta ut en rekommenderad försändelse på utlämningsstället i Öjebyn.

Mot bakgrund av det som framkommit i remissen ska regionstyrelsen lämna en redogörelse för handläggningen och relevant lagstiftning. Av remissvaret ska regionstyrelsens bedömning av handläggningen av det aktuella ärendet framgå.

Regionstyrelsens redogörelse

Verksamhetschef och enhetschef på kliniken hänvisar till en vedertagen arbetsrutin enligt vilken personalen fokuserar på att bedriva rättspsykiatrisk vård

i första hand och endast i undantagsfall utför ärenden till patienter som har restriktioner avseende permissioner.

Händelseförloppet beskrivs av verksamhetschef och berörd enhetschef på kliniken enligt följande:

Patienten vårdas vid läns gemensam psykiatri i Öjebyn enligt lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT). På grund av patientens försämrade psykiatriska tillstånd tar överläkare med chefsöverläkaruppdrag beslut om indragna permissioner från och med den 3 maj 2019.

Den 13 maj 2019 önskar patienten hjälp av personalen på kliniken med att hämta ut en försändelse som kommit till utlämningsstället i Öjebyn. Personalen hänvisar till gällande arbetsrutin och nekar till detta samt hänvisar patienten till enhetschefen. Patienten avböjer detta och väljer i stället att göra en anmälan till JO.

Den 16 maj 2019 beslutar överläkaren att bevilja patienten permission en gång i veckan i närmiljön, vilket innebär att patienten själv kunde hämta ut sin försändelse från utlämningsstället efter tre dagar.

Rättslig reglering

Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) gäller som lag i Sverige.

I artikel 8 stadgas att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.

En offentlig myndighet får, enligt nämnd artikel, inte inskränka åtnjutandet av denna rättighet annat än med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

LPT är avsedd att komplettera hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) med föreskrifter om psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång (tvångsvård).

Av LPT framgår att en patient som vårdas enligt denna lag inte får inneha narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, dopningsmedel eller annan egendom som kan skada honom eller henne själv eller någon annan eller vara till men för vården eller ordningen på vårdinrättningen. Chefsöverläkaren får besluta att försändelser till en patient får undersökas för kontroll av att de inte innehåller sådan egendom. Granskningen av en försändelse får inte avse det skriftliga innehållet i brev eller annan skriftlig handling.

I förarbetena till denna bestämmelse understryks att tvångsvården ska ges under så öppna former som möjligt. Reglerna om kontroll och kvarhållande av försändelser bör utformas enbart med inriktning på att skydda patientens hälsa och för att nå framgång i behandlingen.

Regionstyrelsens bedömning av handläggningen

Regionstyrelsen bedömer att det föreligger skäl att rutinen för hantering och utlämnande av försändelser till patienter som vårdas enligt LPT förtydligas och dokumenteras. Detta för att följa lagstiftningen på ett korrekt sätt.

Händelsen har hanterats i Region Norrbottens avvikelshanteringssystem Synergi.

I aktuellt ärende beviljades patienten permission och hade möjlighet att själv hämta ut sitt paket på postutlämningsstället, vilket patienten också gjorde.

Berörd befattningshavare har fått ta del av regionstyrelsens remissvar.

J.R. fick tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Rättslig reglering

Som framgår av Region Norrbottens remissvar föreskrivs det i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) att en patient inte får inneha viss typ av egendom, såsom narkotika eller annan egendom som kan skada patienten eller någon annan eller vara till men för vården eller ordningen på vårdinrättningen, och att chefsöverläkaren får besluta att försändelser till en patient får undersökas för kontroll av att de inte innehåller sådan otillåten egendom, men att granskningen inte får avse det skriftliga innehållet i brev eller annan skriftlig handling (21 och 22 §§ LPT). För att kunna utföra en sådan undersökning av försändelser får chefsöverläkaren eller den som chefsöverläkaren bemyndigat kvittera försändelserna till patienten (9 § förordningen [1991:1472] om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård). Om en ankommande försändelse innehåller egendom som inte får innehas får egendomen omhändertas (22 § andra stycket LPT).

I 2 kap. 3 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:18) om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård anges att verksamhetschefen ska fastställa ändamålsenliga rutiner och fördela ansvaret för den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården, samt att rutinerna och ansvarsfördelningen ska dokumenteras.

Det föreskrivs vidare i 2 kap. 4 § i de nyss nämnda föreskrifterna att verksamhetschefen ska ansvara för att det finns rutiner som säkerställer att inskränkningar i en patients rätt att

1. inneha viss egendom,
2. ta emot eller skicka försändelser,
3. ta emot besök, och
4. använda telefon eller med andra tekniska hjälpmedel kontakta utomstående endast görs med stöd av lag.

Bedömning

Den fråga som JO har att ta ställning till är om Psykiatrin länsgemensamt i Öjebyn har agerat felaktigt genom att inte erbjuda J.R. hjälp med att hämta ut en försändelse som skickats till honom med rekommenderad post.

Patienter som är intagna på en sjukvårdsinrättning med stöd av LPT kan givetvis inte förvänta sig att vårdpersonal ska stå till förfogande för att utföra diverse privata angelägenheter utanför vårdinrättningen. Enligt min mening finns det dock anledning att betrakta uthämtning av postförsändelser annorlunda än många andra angelägenheter som en sådan patient kan behöva hjälp med.

För en patient som inte har tillstånd att lämna vårdinrättningen kan hjälp från personal vara den enda möjligheten att få tillgång till sin försändelse. Om hjälp då inte erbjuds uppstår i praktiken en inskränkning av patientens rätt att ta emot

försändelser. Detta eftersom patienten rent faktiskt fräntas möjlighet att komma i besittning av försändelsen. En sådan inskränkning, som inte är motiverad av hänsyn till vården eller ordningen, är inte önskvärd.

Jag har givetvis förståelse för att resurserna är begränsade och att patienters uthämtning av försändelser i första hand måste ombesörjas på annat sätt än med hjälp av personal, t.ex. vid permission eller via en anhörig som ombud. Om andra möjligheter saknas anser jag dock att vårdinrättningen bör sträva efter att erbjuda tvångsvårdade patienter den hjälpen.

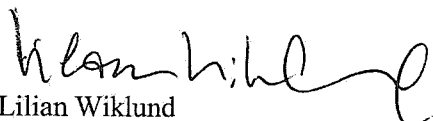
Som en parallell kan nämnas att JO tidigare, beträffande personer som är intagna vid kriminalvårdsanstalt, har uttalat att det i normalfallet måste anses åligga anstalten att hjälpa intagna med att hämta ut postförsändelser, om det inte kan ordnas på annat sätt (JO:s beslut den 27 februari 2008, dnr 1230-2007). Enligt min mening bör alltså ett liknande förhållningssätt tillämpas för patienter som är intagna på en vårdinrättning med stöd av LPT.

Det är klarlagt att J.R. inte fick personalens hjälp att hämta ut sin försändelse. Däremot ger utredningen inte stöd för att det fanns något samband mellan att J.R. nekades den hjälpen och det förhållandet att han hade gjort en anmälan till Patientnämnden.

Någon uttryckligt föreskriven skyldighet för kliniken att hjälpa patienter att hämta postförsändelser fanns inte. I J.R:s fall kunde saken dessutom lösas genom att J.R. fick möjlighet att själv hämta försändelsen efter att han beviljats tillstånd att tillfälligt lämna vårdinrättningen. Mot den bakgrunden finner jag inte skäl att kritisera enhetschefen eller kliniken för att J.R. inte erbjöds hjälp med uthämtningen.

Av remissvaret framgår inte om klinikens angivna arbetsrutin för hjälp till patienter med privata angelägenheter är dokumenterad. Oavsett hur det förhåller sig med den saken delar jag Region Norrbottens uppfattning att det finns ett behov av att rutinerna kring uthämtning av postförsändelser till patienter som vårdas med stöd av LPT förtydligas och dokumenteras. Jag utgår från att rutinerna utformas med beaktande av mina uttalanden i detta beslut.

Ärendet avslutas.

Lilian Wiklund

Ärendet har föredragits av Victoria Lönn. Byråchefen Dan Johansson har deltagit i beredningen.

Sändlista

J.R.

Region Norrbotten, Regionstyrelsen (dnr 3556-2019)

Psykiatrin länsgemensamt i Öjebyn (verksamhetschefen)